

Oslo, 23.02.09

Uttalelse fra Naturvernforbundets landsstyre:

Eldre vassdragsutbygginger må pålegges nye miljøkrav

Nærmere 400 vannkraftkonsesjoner kan tas opp til revisjon fram mot 2022. Hensikten med revisjonene er at evigvarende konsesjoner med jevne mellomrom kan pålegges nye og moderne konsesjonsvilkår. Naturvernforbundet krever at myndighetene fastsetter moderne miljøkrav om for eksempel minstevannføring og sommervannstand i eldre utbygginger som ikke har slike pålegg.

Mange av konsesjonene som er aktuelle å revidere er fra 1950- og 60-tallet og gjelder noen av de hardeste naturinngrepene i norsk vassdragsnatur. Bare et fåtall har pålegg om minstevannføring, og for reguleringsmagasinene er det kun fastsatt høyeste og laveste regulerte vannstand uten noen regler for manøvreringen. Dersom disse konsesjonene pålegges strengere miljøvilkår, vil dette ha vesentlig betydning for store deler av norsk vassdragsnatur.

Liberalisering av kraftmarkedet og opprettelsen av et nordisk og etter hvert europeisk kraftmarked har økt behovet for et strengere manøvreringsreglement som ivaretar miljøhensynene. De senere årene har kjøremønsteret endret seg, og det har skjedd en miljøforverring i flere utbygde vassdrag. Tidligere ble magasinene fylt opp gjennom sommeren og tappet gjennom vinteren, og det var jevnere kjøring i kraftverket. I dag ser vi i økende grad at magasiner tappes til andre tider av året dersom kraftprisene tilsier dette, og såkalt effektkjøring hvor produksjonen utnyttes i takt med varierende spotpriser og fører til hyppige svingninger i vannstanden i både magasiner og elver. Økt overføringskapasitet mot utlandet vil forsterke denne utviklingen. Det er stor interesse for å bruke norsk magasinkapasitet som effektreguleringsmekanisme for utbygging av vindkraft og i kombinasjon med kull- og gasskraftverk på kontinentet. Dersom det er fritt frem i eldre konsesjoner uten miljøvilkår, risikerer vi en hensynsløs kjøring av norske kraftverk i årene fremover, med store skader for norsk natur. Det vil forsterke de problemene vi allerede ser for fisk og annet liv i elver og magasiner, erosjonsproblemer og store estetiske ulemper. Dagens energimarked og teknologiske muligheter for kraftoverføring ble aldri forutsett på tidspunktet for konsesjonene. Når de eldre konsesjonsvilkår nå revideres, må det tas høyde for den nye virkeligheten.

I desember i fjor traff regjeringen vedtak i den første saken om modernisering av eldre konsesjonsvilkår -revisjonen av Vinstra-vassdraget. Det ble ikke gitt krav til sommervannstand i Bygdin og Vinsteren, og det ble gitt minstevassføring kun i en av fire elvestrekninger. På tross av at Norge er forpliktet av EUs vanndirektiv, ble ikke dette direktivet nevnt. Berørte kommuner mener miljøhensyn er tilsidesatt av rene produsentinteresser. Naturvernforbundet mener Vinstrarevisjonen ikke bør være førende for de kommende revisjonssakene.

Om kort tid skal Olje- og Energidepartementet (OED) ta stilling til revisjonskrav i Tesse-reguleringen i Skjåk og Lom kommuner. I Tesse er skadene av kraftutbyggingen store. Blant annet er en kilometer på hver side av elvene Ilva og Smådøla utsatt for erosjon, og fortsatt erosjon spiser seg inn på jordbruksarealer. En bred og skjemmende reguleringszone om våren og deler av sommeren reduserer naturopplevelsen for de som

ferdes eller oppholder seg i området, og kulturminner rundt vannet ødelegges. Naturvernforbundet krever at OED sørger for at manøvreringsreglementet blir gjenstand for en fullstendig gjennomgang hvor det settes klare grenser for kjøringen i tilløpselvene og magasinet, og at det vurderes minstevannføring i Tessa.

Også for Tokke-Vinjevassdraget er revisjon under arbeid. Utbygginga der omfattet 25 elver og 16 reguleringsmagasin. Flere av reguleringsmagasinene ligger tett opp til Hardangervidda nasjonalpark. Bare en av elvene har fastsatt minstevassføring. Naturvernforbundet krever også her at det blir gjort en fullstendig gjennomgang av manøvreringsreglementet og vil ha stort fokus på saken framover.

Klimahensyn og påtrykk for mer fornybar energi i Europa gjør norsk vannkraft mer attraktiv enn noen gang. Norge må bidra til å løse klimautfordringene, men vi må også ivareta våre forpliktelser om å ta vare på en enestående vassdragsnatur. EUs fornybardirektiv forutsetter at øvrig miljøregelverk overholdes. For vannkraftens del er det derfor nødvendig å se fornybardirektivet i sammenheng med vanndirektivet, som Norge allerede har implementert. Vanndirektivet stiller krav til forbedring av miljøtilstanden, også i regulerte vassdrag. Dette vil innebære at det tas nødvendige grep i forbindelse med revisjon av vassdragskonsesjoner, slik Stortinget forutsetter i Innst. S. nr. 131 – 2008-2009:

«Komiteen mener at tiltaksplanene som skal utarbeides med utgangspunkt i direktivet, må innlemme revisjoner av vannkraftkonsesjoner. I særdeleshet er det viktig å få til ordentlige miljøforbedringer der det ikke er krav om minstevannføring i dag. På sikt må konsesjonsrevisjonene synkroniseres med revisjon av forvaltningsplanene i vannregionene, slik direktivet forutsetter. Komiteen vil påpeke at det generelt er stort forbedringspotensial på mange plan i gamle vannkraftverk, der potensialet for miljøforbedring kan være stort med bare litt vannslipp.»

Naturvernforbundet forventer at OED og NVE for kommende revisjoner vektlegger Stortingets ønsker, og at Miljøverndepartementet og Direktoratet for Naturforvaltning i langt sterkere grad enn i dag sikrer tilfredsstillende økologisk tilstand gjennom revisjonene også i tråd med vanndirektivet.

Klimaendringer har de senere årene gitt norsk elektrisitetsforsyning ca 4 TWH ekstra i form av mer nedbør. Den økte nedbøren har produsentene fått helt gratis. Naturvernforbundet forventer at det er naturen som bør tilgodeses med dette vannet, som for eksempel kan yte verdifulle bidrag til mer minstevannføring i regulerte vassdrag.

Naturvernforbundet krever:

- Myndighetene må fastsette moderne miljøkrav om for eksempel minstevannføring og sommervannstand i eldre utbygginger som ikke har slike pålegg.
- Vinstrarevisjonen ikke bør være førende for de kommende revisjonssakene.
- Ved revisjon av eldre konsesjonsvilkår må det tas høyde for at dagens energimarked og muligheter for kraftoverføring kan føre til langt større miljøbelastninger enn det som var mulig da konsesjonene ble gitt.
- Tilfredsstillende økologisk tilstand må sikres gjennom revisjonene, også i tråd med EUs vanndirektiv.
- Økt nedbør som følge av klimaendringene må komme naturen til gode.